

Regeringens proposition 2010/11:98

Förkortad lagradsperiod

Prop.
2010/11:98

Regeringen överlämnar denna proposition till riksdagen.

Stockholm den 17 mars 2011

Fredrik Reinfeldt

Beatrice Ask
(Justitiedepartementet)

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås vissa ändringar i lagen (2003:333) om Lagrådet. Ändringarna innebär att lagradsperioden förkortas från två till ett år och att begränsningen när det gäller möjligheterna att förordna om fortsatt tjänstgöring i Lagrådet för justitieråd efter en avslutad lagradsperiod tas bort. Ändringarna innebär också att kravet på samtycke till tjänstgöring i Lagrådet för ett justitieråd som har fyllt 60 år tas bort.

Vidare föreslås vissa redaktionella ändringar i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400). Ändringarna innebär att det tydliggörs att bestämmelsen om sekretessförordnande för uppgifter som läggs fram vid en domstolsförhandling inom stängda dörrar har samma innebörd som motsvarande bestämmelse i den numera upphävda sekretesslagen (1980:100). Vidare rättas ett antal hänvisningar i offentlighets- och sekretesslagen så att de överensstämmer med vad som gällde enligt den upphävda sekretesslagen.

Ändringarna föreslås träda i kraft den 1 juli 2011.

1	Förslag till riksdagsbeslut	3
2	Lagtext	4
2.1	Förslag till lag om ändring i lagen (2003:333) om Lagrådet.....	4
2.2	Förslag till lag om ändring i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400)	5
3	Ärendet och dess beredning	9
4	Lagrådet	10
5	Förutsättningarna för tjänstgöring i Lagrådet ändras	12
5.1	Lagrådsperioden förkortas	12
5.2	Fortsatt tjänstgöring flera lagrådsperioder i följd	14
5.3	Kravet på samtycke till tjänstgöring tas bort	15
6	Ändringar i offentlighets- och sekretesslagen	16
6.1	Bakgrund	16
6.2	Korrigeringar i offentlighets- och sekretesslagen	17
7	Ikraftträdande	18
8	Ekonomiska konsekvenser	19
9	Författningskommentar	19
9.1	Förslaget till lag om ändring i lagen (2003:333) om Lagrådet.....	19
9.2	Förslaget till lag om ändring i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400)	20
Bilaga 1	Sammanfattning av utkastet till proposition Förkortad lagrådsperiod.....	25
Bilaga 2	Lagförslaget i utkastet till proposition Förkortad lagrådsperiod.....	26
Bilaga 3	Förteckning över remissinstanserna	27
Bilaga 4	Sammanfattning av Insynsutredningens betänkande Insyn och integritet i brottsbekämpningen – några frågor (SOU 2009:72) i för denna proposition relevanta delar	28
Bilaga 5	För denna proposition relevanta lagförslag i betänkandet Insyn och integritet i brottsbekämpningen – några frågor (SOU 2009:72).....	29
Bilaga 6	Förteckning över remissinstanserna (SOU 2009:72)	30
	Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 17 mars 2011	31

1 Förslag till riksdagsbeslut

Prop. 2010/11:98

Regeringen föreslår att riksdagen antar regeringens förslag till

1. lag om ändring i lagen (2003:333) om Lagrådet,
2. lag om ändring i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400).

Regeringen har följande förslag till lagtext.

2.1 Förslag till lag om ändring i lagen (2003:333) om Lagrådet

Häri genom föreskrivs i fråga om lagen (2003:333) om Lagrådet¹
dels att 15 § ska upphöra att gälla,
dels att 6 och 13 §§ ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Ordförande på en avdelning i Högsta domstolen eller Högsta förvaltningsdomstolen får inte utses till ledamot i Lagrådet.

Justitieråd som har fyllt sextio år får inte utan eget samtycke förordnas till ledamot i Lagrådet.

Föreslagen lydelse

6 §²

Ordföranden på en avdelning i Högsta domstolen eller Högsta förvaltningsdomstolen får inte utses till ledamot i Lagrådet.

13 §

Lagrådets verksamhet delas in i perioder om *två* år räknade från början av Högsta domstolens höst-session *under* år med *udda siffror* (lagrådsperioder).

Lagrådets verksamhet delas in i perioder om *ett* år räknade från början av Högsta domstolens höst-session (lagrådsperioder).

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2011.

¹ Senaste lydelse av 15 § 2010:1467.

² Senaste lydelse 2010:1467.

Häri genom föreskrivs att 26 kap. 4 §, 27 kap. 4, 5 och 10 §§, 31 kap. 16 §, 32 kap. 11 §, 43 kap. 5, 8 och 10 §§ samt 44 kap. 2 § offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

26 kap.

4 §

Sekretess gäller i verksamhet som avser omhändertagande av personakt enligt 7 kap. 5 § socialtjänstlagen (2001:453) eller 23 d § lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade för uppgift om en enskilds personliga förhållanden.

Första stycket gäller inte om annat följer av 5, 6 eller 7 §.

För uppgift i en allmän handling gäller sekretessen *som avses* i högst sjuttio år.

27 kap.

4 §

Sekretessen enligt 1–3 §§ gäller för uppgift i mål hos domstol, om det kan antas att den enskilde lider skada eller men om uppgiften röjs. Detsamma gäller uppgift som med anledning av ett överklagande hos domstol registreras hos en annan myndighet enligt 4 kap. 2 § första stycket 3 eller 4. Får en domstol i ett mål från en annan myndighet en sekretessreglerad uppgift och saknar uppgiften betydelse i målet, blir dock sekretessbestämmelsen tillämplig på uppgiften även hos domstolen.

Sekretessen enligt 1–3 §§ gäller för uppgift i mål hos domstol, om det kan antas att den enskilde lider skada eller men om uppgiften röjs. Detsamma gäller uppgift som med anledning av ett överklagande hos domstol registreras hos en annan myndighet enligt 5 kap. 2 § första stycket 3 eller 4. Får en domstol i ett mål från en annan myndighet en sekretessreglerad uppgift och saknar uppgiften betydelse i målet, blir dock sekretessbestämmelsen tillämplig på uppgiften även hos domstolen.

5 §

Sekretessen enligt 1–4 §§ gäller, i den utsträckning riksdagen har godkänt ett avtal om detta med en annan stat eller med en mellanfolklig organisation, i ärende om handräckning eller bistånd som en svensk myndighet lämnar åt en myndighet eller något annat organ i den staten eller inom den mellanfolkliga organisationen i verksamhet som motsvarar den som avses i nämnda paragrafer.

Sekretess gäller, i den utsträckning riksdagen har godkänt ett avtal om detta med en annan stat

Sekretess gäller, i den utsträckning riksdagen har godkänt ett avtal om detta med en annan stat

eller med en mellanfolklig organisation, hos en myndighet i verksamhet som avses i 2–4 §§ för sådan uppgift om en enskilds personliga eller ekonomiska förhållanden som myndigheten förfogar över på grund av avtalet.

Om sekretess gäller enligt andra stycket, får de sekretessbrytande bestämmelserna i 9 kap. 15–27 §§ och 28 § första stycket inte tillämpas i strid med avtalet.

För uppgift i en allmän handling gäller sekretessen enligt andra stycket i högst tjugo år.

eller med en mellanfolklig organisation, hos en myndighet i verksamhet som avses i 1–4 §§ för sådan uppgift om en enskilds personliga eller ekonomiska förhållanden som myndigheten förfogar över på grund av avtalet.

Om sekretess gäller enligt andra stycket, får de sekretessbrytande bestämmelserna i 10 kap. 15–27 §§ och 28 § första stycket inte tillämpas i strid med avtalet.

10 §

Den tystnadsplikt som följer av 1 §, 2 § första stycket och 3–5 §§ och den tystnadsplikt som följer av ett förbehåll som gjorts med stöd av 8 § *andra* stycket inskränker rätten enligt 1 kap. 1 § tryckfrihetsförordningen och 1 kap. 1 och 2 §§ yttrandefrihetsgrundlagen att meddela och offentliggöra uppgifter.

Den tystnadsplikt som följer av 1 §, 2 § första stycket och 3–5 §§ och den tystnadsplikt som följer av ett förbehåll som gjorts med stöd av 8 § *tredje* stycket inskränker rätten enligt 1 kap. 1 § tryckfrihetsförordningen och 1 kap. 1 och 2 §§ yttrandefrihetsgrundlagen att meddela och offentliggöra uppgifter.

31 kap.

16 §

Sekretess gäller för uppgift om en enskilds affärs- eller driftförhållanden när denne i annat fall än som avses i 1 § första stycket, 2–4 och 12 § har trätt i affärsförbindelse med en myndighet, om det av särskild anledning kan antas att den enskilde lider skada om uppgiften röjs.

För uppgift i en allmän handling gäller sekretessen i högst tjugo år. Beträffande handling som anger villkoren i ett avtal gäller sekretessen dock längst till dess att två år, eller hos statliga affärsverk och Försvarets materielverk samt i kommunal affärsverksamhet fem år, har gått från det att avtalet slöts.

Sekretess gäller för uppgift om en enskilds affärs- eller driftförhållanden när denne i annat fall än som avses i 1 § första stycket, 2–4 och 12 §§ har trätt i affärsförbindelse med en myndighet, om det av särskild anledning kan antas att den enskilde lider skada om uppgiften röjs.

32 kap.

11 §

Den tystnadsplikt som följer av 1 och 2 §§ *och den tystnadsplikt som följer av ett förbehåll som*

Den tystnadsplikt som följer av 1 och 2 §§ inskränker rätten enligt 1 kap. 1 § tryckfrihetsförordningen

gjorts med stöd av 10 § andra meningen inskränker rätten enligt 1 kap. 1 § tryckfrihetsförordningen och 1 kap. 1 och 2 §§ yttrandefrihetsgrundlagen att meddela och offentliggöra uppgifter, när det gäller uppgift om en registrerads förhållanden.

och 1 kap. 1 och 2 §§ yttrandefrihetsgrundlagen att meddela och offentliggöra uppgifter, när det gäller uppgift om en registrerads förhållanden.

Den tystnadsplikt som följer av 7 § inskränker rätten att meddela och offentliggöra uppgifter, när det gäller uppgift om en enskilds namn och födelsedatum samt nummer på resehandling.

Den tystnadsplikt som följer av ett förbehåll som har gjorts med stöd av 10 § andra meningen inskränker rätten att meddela och offentliggöra uppgifter.

43 kap.

5 §

En sekretessbestämmelse som gäller för en uppgift i ett mål eller ett ärende i en domstols rättskipande eller rättsvårdande verksamhet upphör att vara tillämplig i målet eller ärendet, om uppgiften läggs fram vid en offentlig förhandling i samma mål eller ärende. Detta gäller dock inte sekretess enligt 4 § och 18 kap. 15 §.

Om en uppgift som avses i första stycket läggs fram vid en förhandling inom stängda dörrar, är sekretessbestämmelsen tillämplig även under domstolens fortsatta handläggning av målet eller ärendet, om domstolen inte beslutar annat. Sedan domstolen har skilt målet eller ärendet från sig fortsätter dock sekretessbestämmelsen att vara tillämplig endast i den utsträckning domstolen i domen eller beslutet har *beslutat* det enligt 8 § andra och tredje styckena.

Om en uppgift som avses i första stycket läggs fram vid en förhandling inom stängda dörrar, är sekretessbestämmelsen tillämplig även under domstolens fortsatta handläggning av målet eller ärendet, om domstolen inte beslutar annat. Sedan domstolen har skilt målet eller ärendet från sig fortsätter dock sekretessbestämmelsen att vara tillämplig endast i den utsträckning domstolen i domen eller beslutet har *förordnat* om det. *Ett sådant förordnande ska alltid meddelas för uppgift för vilken sekretess gäller enligt 27 kap. 5 § andra och tredje styckena samt 34 kap. 4 §, om det skulle strida mot avtal som anges där att uppgiften röjs.*

8 §

En sekretessbestämmelse som gäller för en uppgift i ett mål eller ett ärende i en domstols rättskipande eller rättsvårdande verksam-

En sekretessbestämmelse som gäller för en uppgift i ett mål eller ett ärende i en domstols rättskipande eller rättsvårdande verksam-

het upphör att vara tillämplig om uppgiften tas in i en dom eller ett annat beslut i samma mål eller ärende.

het upphör att vara tillämplig i målet eller ärendet, om uppgiften tas in i en dom eller ett annat beslut i samma mål eller ärende.

Första stycket tillämpas inte, om domstolen i domen eller beslutet har förordnat att sekretessbestämmelsen ska vara tillämplig även i fortsättningen. Ett sådant förordnande ska alltid meddelas för uppgift för vilken sekretess gäller enligt 27 kap. 5 § andra och tredje styckena samt 34 kap. 4 §, om det skulle strida mot avtal som anges där att uppgiften röjs.

Förordnande om att en sekretessbestämmelse fortsätter att vara tillämplig får inte omfatta domslutet eller motsvarande del av ett annat beslut, såvida inte rikets säkerhet eller annat intresse av synnerlig vikt oundgängligen påkallar det. Rör målet eller ärendet någons civila rättigheter och skyldigheter eller anklagelse mot någon för brott, gäller dessutom att förordnande som omfattar domslut eller motsvarande del av ett annat beslut får meddelas endast om riket befinner sig i krig eller krigsfara eller om det råder andra utomordentliga förhållanden som är föranledda av krig.

10 §

Överklagas en dom eller ett beslut vari en domstol har meddelat ett förordnande enligt 8 §, ska den högre domstolen pröva förordnandet när den skiljer målet eller ärendet från sig.

Överklagas en dom eller ett beslut vari en domstol har meddelat ett förordnande enligt 5 eller 8 §, ska den högre domstolen pröva förordnandet när den skiljer målet eller ärendet från sig.

44 kap.

2 §

Rätten enligt 1 kap. 1 tryckfrihetsförordningen och 1 kap. 1 och 2 §§ yttrandefrihetsgrundlagen att meddela och offentliggöra uppgifter inskränks av den tystnadsplikt som följer av

1. förordnande med stöd av 5 kap. 4 § eller 23 kap. 10 § *femte* stycket rättegångsbalken, och

2. 8 kap. 4 § första stycket andra meningen rättegångsbalken.

Rätten enligt 1 kap. 1 § tryckfrihetsförordningen och 1 kap. 1 och 2 §§ yttrandefrihetsgrundlagen att meddela och offentliggöra uppgifter inskränks av den tystnadsplikt som följer av

1. förordnande med stöd av 5 kap. 4 § eller 23 kap. 10 § *sjunde* stycket rättegångsbalken, och

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2011.

Inom Justitiedepartementet upprättades i februari 2011 ett utkast till proposition med förslag till vissa ändringar i lagen (2003:333) om Lagrådet (lagrådslagen). Förslagen avser lagradsperiodens längd, förutsättningarna för förordnade om fortsatt tjänstgöring för ett aktivt justitieråd under en lagradsperiod som följer omedelbart efter en annan och förutsättningarna för att förordna om tjänstgöring för ett justitieråd som har fyllt 60 år.

En sammanfattning av utkastet till proposition finns i *bilaga 1*. Lagförslaget i utkastet finns i *bilaga 2*. Förslagen har remissbehandlats. En förteckning över remissinstanserna finns i *bilaga 3*. En sammanställning av remissvaren finns tillgänglig i Justitiedepartementet (dnr Ju2011/1053/L6). Lagrådet har beretts tillfälle att lämna synpunkter på förslagen.

Regeringen beslutade den 23 augusti 2007 att uppdraga åt en särskild utredare att utreda vissa frågor om insyn och sekretess inom delar av rättsväsendet (dir. 2007:120). I uppdraget ingick bl.a. att överväga hur stark den s.k. förundersökningssekretessen till skydd för uppgifter om enskildas personliga och ekonomiska förhållanden bör vara och hur långtgående insyn i förundersökningsmaterial och annat utredningsmaterial en misstänkt, tilltalad eller dömd person bör ha. Utredningen, som antog namnet Insynsutredningen (Ju 2007:13), fick genom tilläggsdirektiv den 11 september 2008 (dir. 2008:103) och den 8 april 2009 (dir. 2009:29) även i uppdrag att utreda bl.a. vissa ytterligare frågor om partsinsyn och kommunikationsplikt i allmänna domstolar och frågan om behovet av ökat skydd för vissa bilder i brottsutredningar.

Insynsutredningen har lämnat tre betänkanden, däribland delbetänkandet Insyn och integritet i brottsbekämpningen – några frågor (SOU 2009:72). En sammanfattning av delbetänkandet i de delar som är relevanta för propositionen finns i *bilaga 4*. Dess lagförslag i relevanta delar finns i *bilaga 5*. Betänkandet har remissbehandlats. En förteckning över remissinstanserna finns i *bilaga 6*. En remissammanställning finns tillgänglig i Justitiedepartementet (dnr Ju2009/7047/L6).

Lagrådet

Förslaget till ändring i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400), förkortad OSL, omfattas av bestämmelsen om lagradsplikt i 8 kap. 21 § andra stycket regeringsformen. Regeringen anser dock att ändringarna författningstekniskt och även i övrigt är av sådan beskaffenhet att Lagrådets hörande skulle sakna betydelse. Lagrådets yttrande har därför inte inhämtats.

Grundläggande bestämmelser

Lagrådets granskning är ett viktigt inslag i lagstiftningsarbetet för att säkerställa grundläggande krav på rättssäkerhet, enhetlighet, konsekvens och klarhet i rättssystemet. Grundläggande bestämmelser om Lagrådet finns i 8 kap. 20–22 §§ regeringsformen, förkortad RF. I Lagrådet ska enligt grundlag domare eller, vid behov, tidigare domare i de båda högsta domstolarna ingå. Ett yttrande från Lagrådet ska inhämtas av regeringen eller ett riksdagsutskott innan riksdagen beslutar om ändringar i t.ex. tryckfrihetsförordningen och yttrandefrihetsgrundlagen eller beslutar lagar som rör enskildas personliga ställning eller som rör förhållandet mellan enskilda och det allmänna och innebär skyldigheter för enskilda (8 kap. 21 § andra stycket RF). Efter de ändringar i regeringsformen som trädde i kraft den 1 januari 2011 är lagrådsgranskning, inom Lagrådets granskningsområde, numera i princip obligatorisk (prop. 2009/10:80, bet. 2009/10:KU19 och bet. 2010/11:KU4). Inhämtande av ett yttrande på det området får underlåtas bara om granskningen skulle sakna betydelse på grund av frågans beskaffenhet eller skulle fördröja lagstiftningsfrågans behandling så att avsevärt men uppkommer (tredje stycket samma paragraf). Vidare har granskningsområdet utvidgats så att det numera även omfattar lagar som innebär åligganden för kommunerna.

De bestämmelser som närmare reglerar Lagrådets sammansättning och tjänstgöring finns i lagrådslagen, som trädde i kraft den 1 september 2003. Av bestämmelserna följer bl.a. att Lagrådet ska bestå av minst en och högst fyra avdelningar. Regeringen beslutar hur många avdelningar som ska finnas vid varje tillfälle och hur dessa ska vara sammansatta. Efter regeringens bemyndigande får beslut i dessa frågor även fattas av chefen för Justitiedepartementet. Fler än sammanlagt sex justitieråd får inte samtidigt tas i anspråk för tjänstgöring i Lagrådet. Högsta domstolen och Högsta förvaltningsdomstolen utser de justitieråd från respektive domstol som ska tjänstgöra i Lagrådet samt beslutar – vid behov – om pensionerade justitieråd ska tjänstgöra. Efter samråd med nämnda domstolar utser regeringen andra ledamöter som ska tjänstgöra i Lagrådet.

Lagrådsperioden

Lagrådets verksamhet delas enligt gällande ordning in i perioder om två år (lagrådsperioder). Denna ordning har gällt sedan 1909 när Lagrådet inrättades (2 § lagen den 26 maj 1909 [nr 38 s. 7] om tjänstgöring i Kungl. Majt:s lagråd, 2 § lagen [1965:186] om lagrådet och 6 § lagen [1979:368] om Lagrådet). Sedan 1948 räknas varje ny period från början av Högsta domstolens höstsession under år med udda slutsiffror (6 § lagrådslagen). Höstsessionen inleds normalt efter sista helgen i augusti eller första helgen i september.

I förarbetena till 1979 års lagrådsdag uttalades att tjänstgöringstiden i Lagrådet med hänsyn till laggranskningens särskilda beskaffenhet inte bör vara alltför kort och därutöver avpassad så att domarna i de båda högsta domstolarna inte alltför ofta ska behöva avbryta sin dömande verksamhet. Lagrådsutredningen ansåg därför att det knappast var lämp-

ligt att minska tiden från två år till exempelvis ett år (SOU 1978:34 s. 270 f.). Regeringen ansåg för sin del att tjänstgöringstiden i princip borde omfatta två år men utvecklade inte närmare skälen för sitt ställningstagande i propositionen (prop. 1978/79:195 s. 70).

År 2001 föreslog 2000 års lagrådsutredning i sitt slutbetänkande Lagrådets arbetsvillkor (SOU 2001:88) att lagradsperioden skulle förkortas till ett år (a. bet. s. 69 f.). I propositionen med förslag till den nu gällande lagrådslagen uttalade regeringen dock att den tvååriga perioden både tillgodoser intresset av kontinuitet i Lagrådets sammansättning och förhindrar att det blir för tätt mellan lagrådsförordnandena för de yngre ledamöterna och att nya domstolsledamöter får sina första förordnanden som ledamöter i Lagrådet för tidigt (prop. 2002/03:45 s. 22). Något förslag till ändring av lagradsperiodens längd lämnades därför inte.

Tjänstgöringsperioden

Av 14 § första stycket lagrådslagen följer att en ledamot av Lagrådet utses att tjänstgöra för viss tid eller för behandling av ett visst ärende. Ett förordnande för viss tid ska avse en lagradsperiod eller en del av en sådan period. När ett justitieråd utses till ledamot i Lagrådet från början av en lagradsperiod krävs enligt andra stycket samma paragraf särskilda skäl för att förordnandet ska avse kortare tid än hela lagradsperioden.

Även om det finns ett nära samband mellan lagradsperiodens längd och ledamöternas tjänstgöringsperiod är lagradsperioden således inte alltid densamma som en ledamots tjänstgöringsperiod. Tjänstgöringsperioden kan bli kortare exempelvis som en följd av regeringens beslut om avdelningarnas tjänstgöring eller sammansättning. Om regeringen förordnar att Lagrådet tillfälligt ska bestå av fler avdelningar än normalt kommer tjänstgöringsperioden för de ledamöter som tjänstgör på de utökade avdelningarna givetvis att bli kortare än lagradsperioden. Den sammanlagda tjänstgöringsperioden kan också bli längre för en enskild ledamot, om han eller hon utses att tjänstgöra under flera på varandra följande lagradsperioder. Ledamöternas tjänstgöringsperiod kan även påverkas av de bestämmelser som innebär att avgående ledamöter ska fortsätta sin tjänstgöring till dess ett påbörjat ärende har blivit slutligt handlagt (16 § lagrådslagen).

För aktiva justitieråd som har tjänstgjort i Lagrådet i minst ett år under en lagradsperiod finns en spärr mot förordnanden om fortsatt tjänstgöring under den omedelbart därefter följande lagradsperioden. Enligt 15 § lagrådslagen krävs det särskilda skäl för att en sådan ledamot efter lagradsperiodens utgång ska kunna utses att på nytt tjänstgöra i Lagrådet innan nästa lagradsperiod har passerat. Motsvarande begränsning gäller inte för andra ledamöter i Lagrådet, exempelvis justitieråd som har avgått med ålderspension.

Begränsningar av skyldigheten att tjänstgöra i Lagrådet

För justitieråd finns det vissa begränsningar i fråga om skyldigheten att tjänstgöra i Lagrådet. Den som är ordförande på en avdelning i någon av de högsta domstolarna får inte utses till sådan tjänstgöring (6 § första

stycket lagrådslagen). Någon möjlighet för dessa ledamöter att samtycka till tjänstgöringen finns inte. Vidare följer av gällande ordning att aktiva justitieråd som har fyllt 60 år när ett förordnade beslutas inte kan utses att tjänstgöra i Lagrådet om de inte har lämnat sitt medgivande till det (6 § andra stycket lagrådslagen).

5 Förutsättningarna för tjänstgöring i Lagrådet ändras

5.1 Lagradsperioden förkortas

Regeringens förslag: Lagradsperiodens längd förkortas från två år till ett år.

Förslaget i utkastet till proposition överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna tillstyrker eller har inget att erinra mot förslaget.

Skälen för regeringens förslag: 2000 års lagrådsutredning föreslog bl.a. att lagradsperioden skulle begränsas till ett år samt att det skulle vara möjligt att förordna om tjänstgöring under flera på varandra följande perioder om en ledamot lämnat sitt medgivande till det (SOU 2001:88 s. 69 f.). Som framgår av avsnitt 4 delade regeringen i det aktuella lagstiftningsärendet inte utredningens bedömning. Regeringen ansåg att den gällande ordningen med tvååriga lagradsperioder och med en spärr mot nya förordnanden för justitieråd under vissa närmare angivna förhållanden skulle bestå. Däremot ansåg regeringen att möjligheterna att besluta om kortare tjänstgöring skulle vidgas något i fråga om de aktiva domarna i de högsta domstolarna. Regeringen framhöll dock att det med tanke på strävan efter kontinuitet i lagradsarbetet borde krävas särskilda skäl för att en aktiv ledamot från början skulle kunna förordnas för kortare tid än en hel period (prop. 2002/03:45 s. 22).

Som regeringen framhöll i motiven till lagrådslagen är tjänstgöringen i Lagrådet en syssla av särskild dignitet, som kräver en viss stadga i personalsammansättningen (prop. 2002/03:45 s. 21). Den tvååriga lagradsperioden och de tämligen begränsade möjligheter som har funnits att utse ledamöter från de båda högsta domstolarna för kortare tids tjänstgöring än en hel lagradsperiod har sannolikt bidragit till att en sådan stadga har kunnat upprätthållas. Det kan samtidigt konstateras att den nuvarande ordningen medför att de aktiva justitieråd som utses att tjänstgöra i Lagrådet blir borta från den dömande verksamheten under relativt långa perioder.

Det höga tempot i lagstiftningsarbetet har vid flera tillfällen under det senaste decenniet lett till stora påfrestningar för Lagrådet. Samtidigt har den minskning av antalet ledamöter i de båda högsta domstolarna som har skett sedan 1990-talets början inneburit ändrade förutsättningar för dessa att avvara ledamöter för att möta Lagrådets växlande behov. Även om reformer har genomförts som har medfört att trycket på de högsta domstolarna att avstå ledamöter till Lagrådet har minskat, t.ex. genom

minskningen av Lagrådet från fyra till tre ledamöter och ökade möjligheter att förordna andra lagfarna personer än aktiva domare i de högsta domstolarna, påverkar tjänstgöringen i Lagrådet de högsta domstolarnas flexibilitet och möjlighet att tillgodose egna behov i administrationen av den dömande verksamheten. Högsta domstolen och Högsta förvaltningsdomstolen har mot den bakgrunden bl.a. gett uttryck för önskemål om att lagradsperioden ska förkortas till ett år.

Genom att förkorta lagradsperioderna till ett år torde fördelarna med växelverkan mellan laggranskande och dömande verksamhet kunna tillvaratas på ett bättre sätt eftersom uppehållen från den dömande verksamheten inte behöver bli så långa som enligt gällande ordning. Som en följd av förslaget att ta bort kravet på samtycke till tjänstgöring för ledamöter som har fyllt 60 år (se avsnitt 5.3) minskar också risken för att det blir för tätt mellan lagrådsförordnandena för de yngre ledamöterna och att nya justitieråd får sina första förordnanden som ledamöter i Lagrådet innan de har fått tillräcklig erfarenhet från tjänstgöringen i respektive domstol.

Det kan vidare konstateras att behovet av kontinuitet och stadga i lagradsarbetet inte säkerställs enbart genom lagradsperiodens längd och längden på ledamöternas förordnanden utan även genom det sätt på vilket lagradsarbetet är organiserat i övrigt. Som *Högsta förvaltningsdomstolen* framhåller säkerställs också kontinuiteten i arbetet med specifika ärenden genom att de ledamöter som har deltagit i behandlingen av ett visst ärende ska fortsätta tjänstgöringen tills ärendet har slutbehandlats även om lagradsperioden avslutas dessförinnan (16 § lagrådslagen). Utifrån de förutsättningar som för närvarande gäller för laggranskningen kan inte en förkortning av lagradsperioden förväntas påverka lagradsarbetets stadga i någon större utsträckning.

En förkortning av lagradsperioden kan komma att leda till att den sammanlagda tjänstgöringstiden även för andra ledamöter än justitieråd blir kortare än för närvarande. Enligt nuvarande ordning finns det dock inte några formella hinder mot att pensionerade justitieråd eller regeringsråd eller andra lagfarna personer förordnas på nytt efter utgången av en lagradsperiod. En förkortad lagradsperiod påverkar därför inte nödvändigtvis dessa ledamöters sammanlagda tjänstgöringstid i Lagrådet. Vidare kan antas att möjligheterna ökar att få andra kvalificerade jurister än justitieråd intresserade av att tjänstgöra i Lagrådet om lagradsperioden förkortas.

Sammantaget gör regeringen bedömningen att tjänstgöringsperioderna i Lagrådet för ledamöter av de högsta domstolarna som regel inte bör vara längre än ett år. Som framgår av avsnitt 4 finns det ett omedelbart samband mellan ledamöternas tjänstgöringsperiod och lagradsperioden. Om inget annat bestäms vid förordnandet av en ledamot, ska han eller hon utses för en hel sådan period. I syfte att skapa en större flexibilitet när det gäller tjänstgöringstidens längd, främst för aktiva justitieråd, anser regeringen mot den angivna bakgrunden att övervägande skäl talar för att lagradsperioden nu bör ändras och bestämmas till ett år. Övervägandena i denna del innebär att bestämmelsen om lagradsperioden i 13 § lagrådslagen bör ändras.

Den föreslagna ändringen innebär att det finns anledning att särskilt överväga de närmare förutsättningarna för beslut om fortsatt tjänstgöring under flera sammanhängande lagradsperioder (se avsnitt 5.2). Prop. 2010/11:98

5.2 Fortsatt tjänstgöring flera lagradsperioder i följd

Regeringens förslag: Begränsningen av möjligheten att förordna ett justitieråd för tjänstgöring i Lagrådet under flera lagradsperioder i följd tas bort.

Förslaget i utkastet till proposition överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna tillstyrker eller har inget att erinra mot förslaget. *Högsta förvaltningsdomstolen* poängterar dock att utgångspunkten även framöver bör vara att tjänstgöringstiden i Lagrådet som regel endast ska omfatta en lagradsperiod åt gången.

Skälen för regeringens förslag: Som framgår av avsnitt 4 finns i fråga om de aktiva justitieråden en begränsning av möjligheten att besluta om tjänstgöring i Lagrådet under flera lagradsperioder i följd. Enligt 15 § lagrådslagen krävs särskilda skäl för att utse ett justitieråd, som har tjänstgjort i Lagrådet under minst ett år av en lagradsperiod, att på nytt tjänstgöra i Lagrådet tidigare än när den efterföljande lagradsperioden har löpt ut. Motsvarande begränsningar fanns även i 1965 och 1979 års lagrådslag (6 § respektive 7 §). Enligt 1909 års lagrådslag (4 §) skulle intervallen mellan tjänstgöringsperioderna vara minst fyra år för justitieråden och minst två år för regeringsråden. Ändamålet med bestämmelsen är ytterst att garantera att tjänstgöringen leder till en växelverkan mellan dömande och laggranskande verksamhet (SOU 1978:34 s. 272).

Som framgår av avsnitt 5.1 anser regeringen att lagradsperioden bör förkortas till ett år och att det bör leda till att fördelarna med växelverkan mellan laggranskande och dömande verksamhet bättre kan tillvaratas och att flexibiliteten vid fördelningen av uppgifter mellan enskilda domare ökar. Eftersom förslaget innebär att aktiva justitieråd normalt inte kommer att ägna sig åt enbart laggranskande uppgifter under längre perioder åt gången, blir de principiella skälen mot förlängningar av tjänstgöringsförordnanden i Lagrådet inte lika framträdande.

Det kan vidare konstateras att en ökad flexibilitet i fråga om möjligheterna att i enskilda fall förlänga tjänstgöringsförordnanden för aktiva justitieråd kan ge fördelar när det gäller stadgan i Lagrådets sammansättning. Med en sådan ordning kan domstolarna t.ex. välja att i vissa fall ersätta flertalet men inte alla justitieråd i Lagrådet eller att vid trängande behov sätta in ledamöter som nyligen har avslutat en lagradsjämn tjänstgöring för att klara granskningstoppar när flera avdelningar tjänstgör i Lagrådet. Ingenting hindrar då att Högsta domstolen och Högsta förvaltningsdomstolen tillämpar olika rutiner för förlängningsförordnanden.

I förarbetena till 1909 års lagrådslag anfördes att det var angeläget att undvika att tjänstgöringen i Lagrådet, genom upprepad indelning till sådana tjänstgöring för samma ledamot, får karaktären av en fast befattning skild från justitierådsämbetet (prop. 1908:37 s. 43). I förarbetena till

2003 års lagrådsdag uttalade regeringen att spärren mot upprepade förordnanden borde behållas för att undvika att Lagrådet tenderar att alltid bestå av samma medlemmar (prop. 2002/03:45 s. 22). Regeringen vill i detta sammanhang alltså betona betydelsen av växelverkan mellan dömande och laggranskande uppgifter och vikten av att domstolarna beaktar intresset av att ledamöterna inte under alltför långa perioder enbart tjänstgör i Lagrådet. Det är således inte önskvärt att domstolarna utser samma justitieråd för tjänstgöring i Lagrådet upprepade lagrådsperioder under en längre tid. Som *Högsta förvaltningsdomstolen* påpekar bör utgångspunkten även framöver vara att tjänstgöringstiden i Lagrådet för justitieråden som regel endast ska omfatta en lagrådsperiod åt gången. Med hänsyn till de förändringar som föreslås i fråga om lagrådsperiodens längd och önskemålet att öka de högsta domstolarnas flexibilitet, anser regeringen dock att nuvarande hinder mot att, utan särskilda skäl, förlänga ett tjänstgöringsförordnande för ett aktivt justitieråd bör tas bort.

Regeringen har, mot bakgrund av 2000 års lagrådsutrednings förslag om krav på samtycke från aktiva justitieråd för förlängning av ett tjänstgöringsförordnande (SOU 2001:88 s. 72), övervägt om det med hänsyn till justitierådets tjänstgöringsplikt bör införas ett krav på medgivande från en enskild ledamot för att förlängningsmöjligheten ska kunna utnyttjas. Enligt regeringens uppfattning får det emellertid förutsättas att de högsta domstolarna tillämpar bestämmelserna så att det gagnar verksamheten på bästa sätt och att de då beaktar intresset av att ledamöterna är delaktiga i både den laggranskande och den dömande verksamheten. Det framstår mot den bakgrunden inte som nödvändigt att införa ett krav på medgivande i förlängningsfallen. Denna bedömning leder till slutsatsen att 15 § lagrådslagen bör upphävas.

5.3 Kravet på samtycke till tjänstgöring tas bort

Regeringens förslag: Kravet på samtycke till tjänstgöring i Lagrådet för justitieråd som har fyllt 60 år tas bort.

Förslaget i utkastet till proposition överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna tillstyrker eller har inget att erinra mot förslaget.

Skälen för regeringens förslag: Som framgår av avsnitt 4 får enligt 6 § andra stycket lagrådslagen ett justitieråd som har fyllt 60 år inte utan eget samtycke förordnas till ledamot i Lagrådet. Bestämmelsen, som tillkom efter önskemål från Högsta domstolens ledamöter, har funnits sedan Lagrådet inrättades 1909. I Högsta domstolens yttrande över lagförslaget anfördes som skäl att billighetshänsyn torde kräva att de äldre justitieråden fritogs från skyldigheten att tjänstgöra i Lagrådet eftersom sådan tjänstgöring kunde tänkas bli mycket betungande (prop. 1908:37 s. 122). Det fortsatta intresset av att bevara samtyckeskravet övervägdes av både 1977 års lagrådsutredning och 2000 års lagrådsutredning, som dock inte fann skäl att frångå gällande ordning (SOU 1978:34 s. 272 och 2001:88 s. 71).

När det gäller tjänstgöringen i de båda högsta domstolarna kan konstateras att allt fler justitieråd väljer att stanna kvar i anställningen till 67 års ålder. Det kan inte förutses att denna tendens inom överskådlig framtid kommer att brytas. Regeringens ambition är dessutom att utöka rätten att kvarstå i arbetslivet från 67 till 69 års ålder. Om den reformen genomförs finns skäl att anta att många justitieråd kommer att välja att behålla sin anställning i ytterligare två år.

Den angivna utvecklingen innebär att en allt större andel av ledamöterna i de båda domstolarna kan komma att omfattas av samtyckeskravet. Denna effekt kan i förlängningen få till följd att möjligheterna att fördela förordnandena mellan ledamöterna i domstolarna blir begränsade och att yngre ledamöter återkommande måste tjänstgöra i Lagrådet för att täcka Lagrådets behov av ledamöter. Det finns därför anledning att på nytt överväga om samtyckeskravet bör slopas.

Som framgår av avsnitt 5.1 föreslås att lagrådsperioden, och därmed även huvudregeln när det gäller tjänstgöringsperiodens längd, ska förkortas från två till ett år. Detta förslag skulle visserligen, som 2000 års lagrådsutredning konstaterade, kunna leda till att fler ledamöter som har fyllt 60 år kan tänka sig att tjänstgöra ytterligare en period i Lagrådet. Den föreslagna begränsningen av lagrådsperiodens längd innebär emellertid samtidigt att de skäl som motiverat det aktuella undantaget från tjänstgöringsplikten för de ledamöter som fyllt 60 år inte längre väger lika tungt. Det är numera inte heller den omständigheten att laggranskningen är en arbetsuppgift som är långt mer betungande än den dömande uppgiften som motiverar undantaget utan närmast intresset av att ge äldre justitieråd en möjlighet att själva avgöra om de sista åren i anställningen ska ägnas åt den dömande verksamheten eller åt någon annan verksamhet.

Mot den angivna bakgrunden anser regeringen att kravet på samtycke inte längre bör upprätthållas i lagrådslagen. Vid denna bedömning bör 6 § andra stycket lagrådslagen tas bort.

6 Ändringar i offentlighets- och sekretesslagen

6.1 Bakgrund

Offentlighets- och sekretesslagen trädde i kraft den 30 juni 2009 och utgör en systematisk och redaktionell omarbetning av den numera upphävda sekretesslagen (1980:100), förkortad SekrL. Omarbetningen gjordes huvudsakligen i syfte att göra sekretessregleringen mer lättbegriplig och användarvänlig. Bestämmelserna har därvid omarbetats språkligt utan att någon ändring i sak har varit avsedd (prop. 2008/09:150 s. 372 f.).

Insynsutredningen har under sitt arbete bl.a. uppmärksammat att en bestämmelse om sekretess i offentlighets- och sekretesslagen har fått en missvisande formulering i förhållande till den upphävda sekretesslagen och föreslagit att den bör korrigeras. Under beredningen av Insynsutredningens betänkande har regeringen därutöver uppmärksammat att ytterligare några paragrafer bör justeras för att bättre stämma överens med motsvarande äldre bestämmelser.

Regeringens förslag: Vissa sekretessbestämmelser i offentlighets- och sekretesslagen ändras för att dels rätta hänvisningar som blivit uppenbart felaktiga, dels tydliggöra att bestämmelserna har samma innebörd som motsvarande bestämmelser i den numera upphävda sekretesslagen.

Insynsutredningens förslag överensstämmer delvis med regeringens. Insynsutredningen föreslår att bestämmelsen om sekretessförordnande för uppgifter som läggs fram vid en domstolsförhandling inom stängda dörrar ska ändras men förslaget innehåller inte någon bestämmelse om att ett sekretessförordnande ska vara obligatoriskt i vissa fall. Utredningen föreslår endast ändringar i 43 kap. 5 och 10 §§ OSL.

Remissinstanserna tillstyrker eller har inget att erinra mot förslagen.

Skälen för regeringens förslag: Enligt 43 kap. 5 § första stycket OSL (tidigare 12 kap. 3 § första stycket SekrL) upphör – med vissa undantag – en sekretessbestämmelse som gäller för en uppgift i ett mål eller ärende i en domstols rättskipande eller rättsvårdande verksamhet att vara tillämplig i målet eller ärendet om uppgiften läggs fram vid en offentlig förhandling i samma mål eller ärende. Om en uppgift som omfattas av sekretess läggs fram vid en förhandling inom stängda dörrar är emellertid enligt samma paragrafs andra stycke sekretessbestämmelsen tillämplig även under domstolens fortsatta handläggning av målet eller ärendet, om domstolen inte beslutar annat (tidigare 12 kap. 3 § andra stycket första och andra meningarna SekrL). Sedan domstolen skilt målet eller ärendet från sig fortsätter sekretessbestämmelsen att vara tillämplig endast om domstolen i domen eller beslutet har beslutat det enligt 43 kap. 8 § andra och tredje styckena OSL. I sistnämnda bestämmelser, som tidigare återfanns i 12 kap. 4 § andra stycket SekrL, regleras förutsättningarna för en domstol att förordna om att en sekretessbestämmelse ska vara fortsatt tillämplig på uppgifter som tas in i en dom eller ett beslut i ett mål eller ärende.

Som Insynsutredningen konstaterar finns det inte någon nödvändig koppling mellan ett beslut om fortsatt sekretess för uppgifter som har lagts fram vid en förhandling inom stängda dörrar och ett motsvarande beslut avseende uppgifter som en domstol tar in i en dom eller ett beslut, dvs. sekretess för uppgifter som har lagts fram vid en förhandling inom stängda dörrar kan efter särskilt förordnande fortsätta att gälla även om uppgifterna därefter inte tas in i en dom eller ett beslut i målet eller ärendet. Den nuvarande lydelsen av 43 kap. 5 § andra stycket sista meningen OSL ger dock det felaktiga intrycket att det bara är möjligt att förordna att en sekretessbestämmelse ska vara fortsatt tillämplig för uppgifter som läggs fram vid en förhandling inom stängda dörrar, om uppgifterna också tas in i en dom eller ett beslut och omfattas av ett sekretessförordnande enligt 43 kap. 8 § OSL.

Regeringen konstaterar att det även i 12 kap. 3 § SekrL angavs att förordnandet måste tas in i domen, men att det i den paragrafen inte fanns någon motsvarande hänvisning till 12 kap. 4 § SekrL. Någon betydelse-skillnad i detta avseende gentemot den tidigare regleringen har dock inte

varit avsedd (prop. 2008/09:150 s. 374). För att tydliggöra att bestämmelserna i 43 kap. 5 § OSL har samma innebörd som bestämmelserna i tidigare 12 kap. 3 § SekrL bör hänvisningen i 43 kap. 5 § OSL till 8 § i samma kapitel tas bort, samtidigt som det i 43 kap. 5 § andra stycket bör tas in en bestämmelse som innebär att ett sekretessförordnande som avses där alltid ska meddelas för en uppgift som sekretess gäller för enligt 27 kap. 5 § andra och tredje styckena samt 34 kap. 4 § OSL, om det skulle strida mot de avtal som avses i de nämnda bestämmelserna att uppgifterna röjs (jfr 12 kap. 3 § andra stycket tredje meningen SekrL och 43 kap. 8 § andra stycket OSL).

De föreslagna ändringarna innebär således att det i offentlighets- och sekretesslagen, på motsvarande sätt som i den tidigare sekretesslagen, kommer att finnas separata bestämmelser om sekretessförordnanden, dels en för uppgifter som har lagts fram vid en förhandling inom stängda dörrar (43 kap. 5 § andra stycket OSL), dels en för uppgifter som har tagits in i en dom eller ett beslut (43 kap. 8 § tredje stycket OSL). Den föreslagna ändringen medför vidare behov av en följdändring i 43 kap. 10 § OSL, dvs. i den bestämmelse som avser prövning av ett sekretessförordnande vid ett överklagande. Bestämmelsen bör ändras, så att den omfattar inte bara sekretessförordnanden enligt 43 kap. 8 § utan även sekretessförordnanden enligt 43 kap. 5 §.

Regeringen har under beredningen av Insynsutredningens betänkanden uppmärksammat att ytterligare några paragrafer i offentlighets- och sekretesslagen kommit att få en språklig eller redaktionell utformning som medfört att det finns anledning att korrigera bestämmelserna för att rätta uppenbara felskrivningar eller för att tydliggöra att bestämmelserna har samma innebörd som motsvarande bestämmelser i den upphävda sekretesslagen. I författningskommentaren till 26 kap. 4 §, 27 kap. 4, 5 och 10 §§, 31 kap. 16 §, 32 kap. 11 § samt 43 kap. 8 § OSL redogörs närmare för innebörden av dessa ändringar. Vidare bör en tidigare gjord ändring i rättegångsbalken medföra en konsekvensändring i 44 kap. 2 § OSL (se närmare författningskommentaren).

7 Ikraftträdande

Regeringens förslag: Lagändringarna träder i kraft den 1 juli 2011.

Förslaget i utkastet till proposition överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna tillstyrker eller har inget att erinra mot förslaget.

Insynsutredningens förslag: Insynsutredningen föreslår att ändringarna i 43 kap. 5 och 10 §§ OSL ska träda i kraft den 1 juli 2010.

Remissinstanserna har inget att erinra mot förslaget.

Skälen för regeringens förslag: Enligt gällande ordning löper lagrådsperioderna från Högsta domstolens höstsession under år med udda slutsiffror. Kommande lagrådsperiod inleds således efter sommaren 2011, närmare bestämt den 29 augusti 2011. Ändringarna i bestämmelserna om Lagrådets arbetsvillkor bör enligt regeringens mening tillämpas i fråga

om den lagrådsperiod som inleds hösten 2011. Lagändringarna bör därför träda i kraft så snart som möjligt så att de nya förordnandena kan beslutas med tillämpning av de ändrade bestämmelserna, lämpligen den 1 juli 2011.

De föreslagna ändringarna är av sådan karaktär att de inte påverkar tjänstgöringen för de ledamöter som tjänstgör i Lagrådet under innevarande lagrådsperiod. Det finns därför inte något behov av övergångsbestämmelser.

Ändringarna i offentlighets- och sekretesslagen har karaktären av rättelser. De bör träda i kraft så snart som möjligt, lämpligen vid samma tidpunkt som övriga lagändringar. Det finns inte något behov av övergångsbestämmelser till dessa ändringar.

8 Ekonomiska konsekvenser

Regeringens bedömning: Förslagen medför inte några kostnadsökningar för staten, kommunerna, landstingen eller företagen.

Bedömningen i utkastet till proposition överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna har inget att erinra mot bedömningen.

Insynsutredningens bedömning överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna har inget att erinra mot bedömningen.

Skälen för regeringens bedömning: De föreslagna ändringarna rörande Lagrådet är närmast av organisatorisk karaktär. Förslagen är inte avsedda att påverka fördelningen på avdelningarna mellan antalet justitieråd å ena sidan och antalet andra lagfarna ledamöter å den andra. Regeringen bedömer därför att genomförandet av förslagen inte kommer att medföra några kostnadsökningar för staten.

De föreslagna ändringarna i offentlighets- och sekretesslagen är inte av sådan karaktär att de innebär några ökade kostnader för domstolarna. Förslaget berör inte heller andra statliga myndigheter, kommuner, landsting eller företag och medför därför inga kostnader för dem.

9 Författningskommentar

9.1 Förslaget till lag om ändring i lagen (2003:333) om Lagrådet

6 § *Ordföranden* på en avdelning i Högsta domstolen eller Högsta förvaltningsdomstolen får inte utses till ledamot i Lagrådet.

I paragrafen regleras vissa begränsningar i fråga om skyldigheten för aktiva justitieråd att tjänstgöra i Lagrådet. Övervägandena finns i avsnitt 5.3.

Ändringen innebär att andra stycket utgår. Av ändringen följer att kravet på samtycke till tjänstgöring i Lagrådet för aktiva justitieråd tas

bort. Paragrafen ändras även språkligt genom att ordföranden anges i Prop. 2010/11:98 bestämd form.

13 § Lagrådets verksamhet delas in i perioder om *ett* år räknade från början av Högsta domstolens höstsession (lagradsperioder).

I paragrafen regleras Lagrådets verksamhetsperiod. Övervägandena finns i avsnitt 5.1.

Ändringarna innebär att lagradsperiodens längd ändras från två år till ett år samt att preciseringen med avseende på lagradsperiodens början anpassas till att en ny period inleds varje år.

9.2 Förslaget till lag om ändring i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400)

26 kap.

4 § Sekretess gäller i verksamhet som avser omhändertagande av personakt enligt 7 kap. 5 § socialtjänstlagen (2001:453) eller 23 d § lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade för uppgift om en enskilds personliga förhållanden.

Första stycket gäller inte om annat följer av 5, 6 eller 7 §.

För uppgift i en allmän handling gäller sekretessen i högst sjuttio år.

I paragrafen regleras sekretess i verksamhet avseende omhändertagande av personakter hos socialtjänsten. Övervägandena finns i avsnitt 6.2.

Bestämmelsen i *tredje stycket* om längsta sekretesstid anpassas språkligt till hur andra motsvarande bestämmelser i offentlighets- och sekretesslagen är avfattade genom att två överflödiga ord tas bort.

27 kap.

4 § Sekretessen enligt 1–3 §§ gäller för uppgift i mål hos domstol, om det kan antas att den enskilde lider skada eller men om uppgiften röjs. Detsamma gäller uppgift som med anledning av ett överklagande hos domstol registreras hos en annan myndighet enligt 5 kap. 2 § första stycket 3 eller 4. Får en domstol i ett mål från en annan myndighet en sekretessreglerad uppgift och saknar uppgiften betydelse i målet, blir dock sekretessbestämmelsen tillämplig på uppgiften även hos domstolen.

I paragrafen finns bestämmelser om sekretess till skydd för enskilda i domstol när det gäller mål om skatt, tull och taxering m.m. Övervägandena finns i avsnitt 6.2.

Hänvisningen i paragrafen ändras till att avse 5 kap., där bestämmelserna om registrering av allmänna handlingar och vad som ska framgå av diariet finns. Ändringen innebär att hänvisningen överensstämmer med motsvarande reglering i den upphävda sekretesslagen.

5 § Sekretessen enligt 1–4 §§ gäller, i den utsträckning riksdagen har godkänt ett avtal om detta med en annan stat eller med en mellanfolklig organisation, i ärende om handräckning eller bistånd som en svensk myndighet lämnar åt en

myndighet eller något annat organ i den staten eller inom den mellanfolkliga organisationen i verksamhet som motsvarar den som avses i nämnda paragrafer.

Sekretess gäller, i den utsträckning riksdagen har godkänt ett avtal om detta med en annan stat eller med en mellanfolklig organisation, hos en myndighet i verksamhet som avses i 1–4 §§ för sådan uppgift om en enskilds personliga eller ekonomiska förhållanden som myndigheten förfogar över på grund av avtalet.

Om sekretess gäller enligt andra stycket, får de sekretessbrytande bestämmelserna i 10 kap. 15–27 §§ och 28 § första stycket inte tillämpas i strid med avtalet.

För uppgift i en allmän handling gäller sekretessen enligt andra stycket i högst tjugo år.

I paragrafen finns bestämmelser om sekretess till skydd för enskilda enligt internationella avtal när det gäller verksamhet som rör skatt, tull och taxering m.m. Övervägandena finns i avsnitt 6.2.

Hänvisningarna i paragrafens *andra stycke* ändras till att avse 1–4 §§ i stället för enbart 2–4 §§. Ändringen innebär att hänvisningen överensstämmer med motsvarande reglering i den upphävda sekretesslagen.

Hänvisningen i paragrafens *tredje stycke* ändras så att den avser 10 kap., där bestämmelserna om sekretessgenombrott till förmån för myndigheter finns. Ändringen innebär att hänvisningen överensstämmer med motsvarande reglering i den upphävda sekretesslagen.

10 § Den tystnadsplikt som följer av 1 §, 2 § första stycket och 3–5 §§ och den tystnadsplikt som följer av ett förbehåll som gjorts med stöd av 8 § *tredje* stycket inskränker rätten enligt 1 kap. 1 § tryckfrihetsförordningen och 1 kap. 1 och 2 §§ yttrandefrihetsgrundlagen att meddela och offentliggöra uppgifter.

I paragrafen regleras vissa inskränkningar i rätten att meddela och offentliggöra uppgifter. Övervägandena finns i avsnitt 6.2.

Hänvisningen i paragrafen till 8 § ändras till att avse tredje stycket, där bestämmelsen om myndigheters möjlighet att göra förbehåll som inskränker en konkursförvaltares rätt att lämna uppgifter vidare finns. Ändringen innebär att hänvisningen överensstämmer med motsvarande reglering i den upphävda sekretesslagen.

31 kap.

16 § Sekretess gäller för uppgift om en enskilds affärs- eller driftförhållanden när denne i annat fall än som avses i 1 § första stycket, 2–4 och 12 §§ har trätt i affärsförbindelse med en myndighet, om det av särskild anledning kan antas att den enskilde lider skada om uppgiften röjs.

För uppgift i en allmän handling gäller sekretessen i högst tjugo år. Beträffande handling som anger villkoren i ett avtal gäller sekretessen dock längst till dess att två år, eller hos statliga affärsverk och Försvarets materielverk samt i kommunal affärsverksamhet fem år, har gått från det att avtalet slöts.

I paragrafen finns bestämmelser om sekretess när det gäller enskildas affärsförbindelser med myndigheter. Övervägandena finns i avsnitt 6.2.

Första stycket ändras endast genom tillägg av ett paragraftecken.

11 § Den tystnadsplikt som följer av 1 och 2 §§ inskränker rätten enligt 1 kap. 1 § tryckfrihetsförordningen och 1 kap. 1 och 2 §§ yttrandefrihetsgrundlagen att meddela och offentliggöra uppgifter, när det gäller uppgift om en registrerads förhållanden.

Den tystnadsplikt som följer av 7 § inskränker rätten att meddela och offentliggöra uppgifter, när det gäller uppgift om en enskilds namn och födelsedatum samt nummer på resehandling.

Den tystnadsplikt som följer av ett förbehåll som har gjorts med stöd av 10 § andra meningen inskränker rätten att meddela och offentliggöra uppgifter.

I paragrafen regleras vissa inskränkningar i rätten att meddela och offentliggöra uppgifter. Övervägandena finns i avsnitt 6.2.

Första stycket ändras genom att hänvisningen till förbehåll som har beslutats enligt 10 § andra meningen tas bort från regleringen i det aktuella stycket, som endast inskränker meddelarfriheten med avseende på uppgifter om en registrerads förhållanden.

Tredje stycket, som är nytt, reglerar den inskränkning av rätten att meddela och offentliggöra uppgifter som sker genom förbehåll enligt 10 § andra meningen och som enligt gällande ordning regleras i första stycket. Ändringen innebär att inskränkningen av meddelarfriheten motsvarar vad som tidigare gällde enligt den upphävda sekretesslagen (16 kap. 1 § 4 SekrL). Därigenom klargörs att den tystnadsplikt som följer av ett förbehåll enligt 32 kap. 10 § andra meningen OSL inskränker meddelarfriheten helt och hållet, dvs. inskränkningen gäller inte enbart för uppgift om en registrerads förhållanden.

43 kap.

5 § En sekretessbestämmelse som gäller för en uppgift i ett mål eller ett ärende i en domstols rättskipande eller rättsvårdande verksamhet upphör att vara tillämplig i målet eller ärendet, om uppgiften läggs fram vid en offentlig förhandling i samma mål eller ärende. Detta gäller dock inte sekretess enligt 4 § och 18 kap. 15 §.

Om en uppgift som avses i första stycket läggs fram vid en förhandling inom stängda dörrar, är sekretessbestämmelsen tillämplig även under domstolens fortsatta handläggning av målet eller ärendet, om domstolen inte beslutar annat. Sedan domstolen har skilt målet eller ärendet från sig fortsätter dock sekretessbestämmelsen att vara tillämplig endast i den utsträckning domstolen i domen eller beslutet har förordnat om det. *Ett sådant förordnande ska alltid meddelas för uppgift för vilken sekretess gäller enligt 27 kap. 5 § andra och tredje styckena samt 34 kap. 4 §, om det skulle strida mot avtal som anges där att uppgiften röjs.*

I paragrafen finns bestämmelser om sekretess och upphörande av sekretess för uppgifter som läggs fram vid en domstolsförhandling. Övervägandena finns i avsnitt 6.2.

Ändringen i *andra stycket* innebär att det tydliggörs att beslut om fortsatt sekretess för uppgifter som har lagts fram vid en domstolsförhandling inom stängda dörrar inte har någon koppling till beslut om fortsatt sekretess för uppgifter som tas in i en dom eller ett domstolsbeslut, dvs. sekretess för uppgifter som har lagts fram vid en förhandling inom

stängda dörrar kan fortsätta att gälla även om uppgifterna inte tas in i en dom eller ett beslut. Genom ändringen klargörs därmed att bestämmelserna i andra stycket har samma innebörd som motsvarande bestämmelser i den upphävda sekretesslagen (12 kap. 3 § andra stycket andra och tredje meningarna SekrL).

8 § En sekretessbestämmelse som gäller för en uppgift i ett mål eller ett ärende i en domstols rättskipande eller rättsvårdande verksamhet upphör att vara tillämplig *i målet eller ärendet*, om uppgiften tas in i en dom eller ett annat beslut i samma mål eller ärende.

Första stycket tillämpas inte, om domstolen i domen eller beslutet har förordnat att sekretessbestämmelsen ska vara tillämplig även i fortsättningen. Ett sådant förordnande ska alltid meddelas för uppgift för vilken sekretess gäller enligt 27 kap. 5 § andra och tredje styckena samt 34 kap. 4 §, om det skulle strida mot avtal som anges där att uppgiften röjs.

Förordnande om att en sekretessbestämmelse fortsätter att vara tillämplig får inte omfatta domslutet eller motsvarande del av ett annat beslut, såvida inte rikets säkerhet eller annat intresse av synnerlig vikt oundgängligen påkallar det. Rör målet eller ärendet någons civila rättigheter och skyldigheter eller anklagelse mot någon för brott, gäller dessutom att förordnande som omfattar domslut eller motsvarande del av ett annat beslut får meddelas endast om riket befinner sig i krig eller krigsfara eller om det råder andra utomordentliga förhållanden som är föranledda av krig.

I paragrafen finns bestämmelser om sekretess och upphörande av sekretess för uppgifter som tas in i en dom eller ett beslut. Övervägandena finns i avsnitt 6.2.

Första stycket anpassas språkligt till hur andra motsvarande bestämmelser i offentlighets- och sekretesslagen är avfattade genom tillägget ”i målet eller ärendet” så att det tydligt framgår att sekretessen upphör enbart i det aktuella målet eller ärendet. Ändringen innebär att bestämmelsen överensstämmer med motsvarande bestämmelse i den upphävda sekretesslagen (12 kap. 4 § första stycket SekrL).

10 § Överklagas en dom eller ett beslut vari en domstol har meddelat ett förordnande enligt 5 eller 8 §, ska den högre domstolen pröva förordnandet när den skiljer målet eller ärendet från sig.

I paragrafen regleras domstolarnas skyldighet att efter ett överklagande pröva ett sekretessförordnande i en dom eller ett beslut när de skiljer ett mål eller ärende från sig. Övervägandena finns i avsnitt 6.2.

Ändringen, som är en konsekvensändring till följd av ändringen i 5 §, innebär att hänvisningen i paragrafen till sekretessförordnanden enligt 8 § kompletteras med en hänvisning till sekretessförordnanden som beslutas enligt 5 §.

2 § Rätten enligt 1 kap. 1 § tryckfrihetsförordningen och 1 kap. 1 och 2 §§ yttrandefrihetsgrundlagen att meddela och offentliggöra uppgifter inskränks av den tystnadsplikt som följer av

1. förordnande med stöd av 5 kap. 4 § eller 23 kap. 10 § *sjunde* stycket rättegångsbalken, och
2. 8 kap. 4 § första stycket andra meningen rättegångsbalken.

I paragrafen regleras vissa inskränkningar av möjligheterna att meddela och offentliggöra uppgifter. Övervägandena finns i avsnitt 6.2.

Hänvisningen till tryckfrihetsförordningen ändras endast genom tillägg av ett paragraftecken.

Hänvisningen i *första punkten* till 23 kap. 10 § rättegångsbalken ändras så att den avser den paragrafens sjunde stycke. Genom ändringen, som är en konsekvensändring av ändringar i rättegångsbalken som föreslogs i propositionen Utvidgad rätt till biträde vid förhör under förundersökning, m.m. (prop. 2007/08:47), korrigeras paragrafen så att den hänvisar till den bestämmelse i rättegångsbalken som reglerar undersökningsledarens rätt att besluta att det som förekommit vid ett förhör inte får avslöjas. Regleringen överensstämmer därigenom med vad som redan gällde före den 1 april 2008.

Sammanfattning av utkastet till proposition Förkortad lagradsperiod

Prop. 2010/11:98
Bilaga 1

I utkastet till proposition Förkorta lagradsperiod föreslås att lagradsperioden förkortas från två till ett år. Det föreslås vidare att kravet på samtycke till tjänstgöring i Lagrådet för ett aktivt justitieråd som har fyllt 60 år tas bort. Slutligen föreslås att den begränsning som finns när det gäller möjligheterna att förordna om fortsatt tjänstgöring i Lagrådet för ett justitieråd efter en avslutad lagradsperiod tas bort. Syftet med ändringarna är främst att bättre tillvarata fördelarna med den växelverkan som uppkommer vid omväxlande dömande och laggranskande verksamhet för justitieråden och att öka de högsta domstolarnas flexibilitet vid fördelningen av dessa uppgifter mellan ledamöterna.

Lagförslaget i utkastet till proposition Förkortad lagradsperiod

Prop. 2010/11:98
Bilaga 2

Förslag till lag om ändring i lagen (2003:333) om Lagrådet

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (2003:333) om Lagrådet¹
dels att 15 § ska upphöra att gälla,
dels att 6 och 13 §§ ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

6 §²

Ordförande på en avdelning i Högsta domstolen eller Högsta förvaltningsdomstolen får inte utses till ledamot i Lagrådet.

Justitieråd som har fyllt sextio år får inte utan eget samtycke förordnas till ledamot i Lagrådet.

13 §

Lagrådets verksamhet delas in i perioder om *två* år räknade från början av Högsta domstolens höstsession *under år med udda slut-siffra* (lagradsperioder).

Lagrådets verksamhet delas in i perioder om *ett* år räknade från början av Högsta domstolens höstsession (lagradsperioder).

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2011.

¹ Senaste lydelse av 15 § 2010:1467.

² Senaste lydelse 2010:1467.

Förteckning över remissinstanserna

Prop. 2010/11:98
Bilaga 3

Remissyttranden över utkastet till propositionen Fötkortad lagrådsperiod har avgetts av Riksdagens ombudsmän, Högsta domstolen, Sundsvalls tingsrätt, Högsta förvaltningsdomstolen, Kammarrätten i Stockholm, Justitiekanslern, Domstolsverket och Sveriges advokatsamfund.

Juridiska fakulteten vid Uppsala universitet har bjudits in att yttra sig men har avstått.

Sammanfattning av Insynsutredningens betänkande Insyn och integritet i brottsbekämpningen – några frågor (SOU 2009:72) i för denna proposition rele- vanta delar

Prop. 2010/11:98
Bilaga 4

Betänkandet Insyn och integritet i brottsbekämpningen – några frågor (SOU 2009:72) är Insynsutredningens andra delbetänkande som rör frågor om insyn och sekretess inom vissa delar av rättsväsendet. I betänkandet behandlas främst tre frågor som i första hand rör den s.k. förundersökningssekretessen till skydd för uppgift om enskilds personliga eller ekonomiska förhållanden. I betänkandet föreslås också några smärre ändringar i offentlighets- och sekretesslagen av närmast redaktionell karaktär. Dessa ändringar syftar till att rätta till ett par fel i den nya lagstiftningen som utredningen uppmärksammat i sitt arbete.

För denna proposition relevanta lagförslag i
betänkandet *Insyn och integritet i brottsbekämpningen*
– några frågor (SOU 2009:72)

Prop. 2010/11:98
Bilaga 5

Förslag till lag om ändring i offentlighets- och sekretesslagen
(2009:400)

Härigenom föreskrivs i fråga om offentlighets- och sekretesslagen
(2009:400)

/.../

dels att /.../, 43 kap. 5, 10 /.../ §§ /.../ ska ha följande lydelse,

/.../.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

43 kap.

5 §

En sekretessbestämmelse som gäller för en uppgift i ett mål eller ett ärende i en domstols rättskipande eller rättsvårdande verksamhet upphör att vara tillämplig i målet eller ärendet, om uppgiften läggs fram vid en offentlig förhandling i samma mål eller ärende. Detta gäller dock inte sekretess enligt 4 § och 18 kap. 15 §.

Om en uppgift som avses i första stycket läggs fram vid en förhandling inom stängda dörrar, är sekretessbestämmelsen tillämplig även under domstolens fortsatta handläggning av målet eller ärendet, om domstolen inte beslutar annat. Sedan domstolen har skilt målet eller ärendet från sig fortsätter dock sekretessbestämmelsen att vara tillämplig endast i den utsträckning domstolen i domen eller beslutet har *beslutat det enligt 8 § andra och tredje styckena*.

Om en uppgift som avses i första stycket läggs fram vid en förhandling inom stängda dörrar, är sekretessbestämmelsen tillämplig även under domstolens fortsatta handläggning av målet eller ärendet, om domstolen inte beslutar annat. Sedan domstolen har skilt målet eller ärendet från sig fortsätter dock sekretessbestämmelsen att vara tillämplig endast i den utsträckning domstolen i domen eller beslutet har *förordnat* det.

10 §

Överklagas en dom eller ett beslut vari en domstol har meddelat ett förordnande enligt 8 §, ska den högre domstolen pröva förordnandet när den skiljer målet eller ärendet från sig.

Överklagas en dom eller ett beslut vari en domstol har meddelat ett förordnande enligt *5 eller 8 §*, ska den högre domstolen pröva förordnandet när den skiljer målet eller ärendet från sig.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2010.

Remissyttranden över kapitel 5 i betänkandet *Insyn och Integritet i brottsbekämpningen – några frågor* (SOU 2009:72) har avgetts av Riksdagens ombudsmän, Hovrätten för Västra Sverige, Göta hovrätt, Stockholms tingsrätt, Linköpings tingsrätt, Malmö tingsrätt, Umeå tingsrätt, Kammarrätten i Sundsvall, Länsrätten i Kronobergs län, Justitiekanslern, Domstolsverket, Åklagarmyndigheten, Ekobrottsmyndigheten, Rikspolisstyrelsen, Säkerhetspolisen, Säkerhets- och integritetsskyddsmyndigheten, Brottsoffermyndigheten, Datainspektionen, Rättsmedicinalverket, Kustbevakningen, Socialstyrelsen, Statens institutionsstyrelse, Tullverket, Skatteverket, Kronofogdemyndigheten, Statens skolinspektion, Högskoleverket, Uppsala universitet, Stockholms universitet, Umeå universitet, Växjö universitet, Konkurrensverket, Botkyrka kommun, Stockholms läns landsting, Sveriges Kommuner och Landsting, Sveriges advokatsamfund, Svenska Tidningsutgivareföreningen, Sveriges Radio AB, Tjänstemännens Centralorganisation och Landsorganisationen i Sverige.

Länsrätten i Stockholms län, Kriminalvården, Migrationsverket, Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, Arbetsgivarverket, Verket för högskoleservice, Vetenskapsrådet, Stockholms kommun, Nykvarns kommun, Gnosjö kommun, Malmö kommun, Ystads kommun, Göteborgs kommun, Partille kommun, Ulricehamns kommun, Arboga kommun, Rättviks kommun, Gävle kommun, Östersunds kommun, Haparanda kommun, Piteå kommun, Skåne läns landsting, Västra Götalands läns landsting, Västerbottens läns landsting, Västmanlands läns landsting, Föreningen Svenskt Näringsliv, Svenska Journalistförbundet, Sveriges Television AB, Sveriges Utbildningsradio AB, Sveriges Akademikers Centralorganisation, TV4 AB, Kanal 5 AB och TV3 AB har bjudits in att yttra sig över kapitel 5 i betänkandet men har avstått.

Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 17 mars 2011

Närvarande: Statsministern Reinfeldt, ordförande, och statsråden Björklund, Bildt, Ask, Olofsson, Carlgren, Carlsson, Sabuni, Billström, Adelsohn Liljeroth, Ohlsson, Norman, Attefall, Engström, Kristersson, Elmsäter-Svärd, Ullenhag, Hatt

Föredragande: statsrådet Ask

Regeringen beslutar proposition 2010/11:98 Förkortad lagrådsperiod